

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра іноземних мов

Інститут вищої освіти НАПН України
Київський університет імені Бориса Грінченка
Донбаський державний педагогічний університет
Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики
Всеукраїнська асоціація з мовного тестування та оцінювання

ЯКІСНА МОВНА ОСВІТА
У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ:
ТЕНДЕНЦІЇ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Матеріали I Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(Суми, 23–24 листопада 2017 року)*

Суми
Сумський державний університет
2017

Мовленнєві навички формуються в результаті виконання завдань, у яких пропонується поділити текст на смислові частини, визначити головну інформацію абзацу, скласти план і переказати текст за планом.

Отже, навчання іноземних студентів мови професійного спілкування здійснюється поетапно, цілеспрямовано, а також покликане сформувати в них практичні навички використання мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дроздова І. П. Професійний дискурс і мовна особистість студента ВНЗ нефілологічного профілю / І. П. Дроздова // Вісник Львівського університету. – 2010. – Вип. 50. – С. 212–221. – (Сер. : філол.)
2. Доброжанская В. В. Инновационные технологии при обучении профессиональному общению иностранных студентов / В. В. Доброжанская, С. М. Киршо // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 35. – С. 60–64.
3. Учебные материалы по развитию профессиональной речи для студентов-иностранцев подготовительного отделения (технический профиль) / сост. : О. П. Конек, А. В. Шевцова, И. М. Шевченко. – Сумы : Изд-во СумГУ, 2008. – Ч. 1. – 72 с.

Костюк С. С.

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ – ОСНОВА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Система навчання іноземних громадян розглядається як один із показників ефективної інтеграції країни у світове співтовариство та основа сприяння виходу держави на міжнародний ринок освітніх послуг. Українська мова для студентів-іноземців є не тільки засобом усебічного розвитку у особистісному та професійному становленні, а й засобом формування вмінь міжкультурної комунікації. Відповідно, процес навчання української мови як

іноземної має переслідувати дві цілі: сформувати компетентності, необхідні для участі в комунікативному акті, та полегшити сам процес спілкування.

У науковій літературі знаходимо таке визначення міжкультурної комунікації – функційно зумовлена комунікативна взаємодія людей як носіїв різних культурних спільнот, що орієнтована на взаємопроникнення культурно-комунікативних смислів, досягнення взаєморозуміння з урахуванням і збереженням «національної картини світу», їх взаємозбагачення в соціокультурному й духовному аспектах [2, 109].

Наведена детермінація дозволяє визначити, що зміст міжкультурної комунікації базується на взаємодії трьох складових: мови (відображає культуру народу); культури (передає особливості суспільно-історичних умов); особистості (формується в ході освітньої та соціальної діяльності).

Апелюючи до праць науковців З. Бакум, І. Зимньої, С. Мурєвої, Т. Парфьоновой, Т. Пермякова В. Нароліної вважаємо, що міжкультурна комунікація поєднує: стратегічну, мовну (лінгвістичну), мовленнєву, комунікативну, соціокультурну та міжкультурну компетентності.

Стратегічна компетентність – досконале володіння стратегіями вербального та невербального спілкування задля компенсації браку мовних і мовленнєвих засобів у процесі спілкування. Науковці розуміють її як один із чотирьох компонентів комунікативної компетентності, яка об'єднує граматичну, соціолінгвістичну та дискурсивну компетенції [9].

Завдання стратегічної компетентності полягають у тому, щоб: поповнювати в процесі спілкування знання з мови; набувати мовленнєвий і соціальний досвід спілкування; уміти долучатися до спілкування, добираючи правильну стратегію (О. Овчарук); досягати мети спілкування; підвищити ефективність процесу спілкування; запобігти припиненню спілкування; компенсувати недостатню комунікативну компетентність (О. Ціпкало).

Важливим компонентом міжкультурної комунікації є лінгвістична компетентність, яка відповідає за мовну сферу студента: граматично правильну побудову речень іноземною мовою; уміння правильно писати та вимовляти складні лексичні конструкції; перекладати текст; уміння аналізувати й оцінювати зміст тексту.

Розглядаючи поняття лінгвістичної компетентності, С. Корнієнко виокремила такі основні компоненти: знання мовних

одиниць і правил їх поєднання; правила творення граматичних форм; обсяг і точність володіння лінгвістичними компонентами; здібність будувати речення за допомогою засвоєних мовних умінь [4, 162].

Особливу роль у процесі свідомого володіння мовою, здатності послуговуватися нею у різних комунікативних ситуаціях відіграє мовленнєва компетентність. За визначенням М. Пентилюк це практичне користування мовою в конкретних ситуаціях з наперед заданою метою; діяльність пов'язана з функціонуванням мови. До найважливіших умінь, що складають її основу науковець залучає: уміння вести діалог, дотримуючись вимог мовного етикету; уміння адекватно сприймати на слух діалог і монолог; уміння створювати письмові тексти різних стилів і жанрів; уміння користуватися різними видами читання [7, 296-297].

Однією з провідних у методиці навчання української мови є комунікативна компетентність, її мета – набуття особистістю комунікативних якостей, необхідних для взаємодії з іншими людьми та потоками інформації, умінням знаходити та інтерпретувати інформацію, виконувати різні соціальні ролі в колективі [8].

У працях, де порушуються проблеми комунікативної компетентності, науковці (В. Абраменкова, Л. Артемова, А. Бодальов, Ю. Ємельянов, А. Кідрон, Є. Щербакова) доводять, що означена компетентність є лінгвістично, психологічно і методично організованою системою, де досягається єдність мови та мислення.

Результатом навчання іноземної мови є не лише формування комунікативної компетентності, а особистості, готової до міжкультурного спілкування, до участі у діалозі культур, що неможливо без соціокультурних знань – системи спеціальних знань, умінь і навичок, які дозволяють будувати позитивні відносини з різними людьми, зокрема з несхожими на неї за такими параметрами: етнокультурними, релігійними, расовими, соціальними і світоглядними, та передбачає залучення всіх сфер особистості (інтелекту, мотиваційних структур, поведінкових навичок та вмінь) необхідних для досягнення оптимального рівня соціокультурної компетентності [1, 157].

Серед основних критеріїв оцінки рівня соціокультурної компетентності у спілкуванні, як усередині своєї групи так і з представниками інших груп, М. Жижина, Г. Саволайнен, Л. Ядвіршис називають відповідність поведінки людини конкретній ситуації, соціальному контексту загалом, досягнення в процесі спілкування бажаного результату.

Якщо соціокультурна компетентність передбачає володіння соціально значущими знаннями, необхідними для адекватного функціонування у певній культурі та успішної взаємодії з її представниками, то міжкультурна компетентність – це володіння комплексом знань як про рідну культуру так і про інші культури, та вміння використовувати ці знання під час контактів з представниками інших культур [6, 25-26].

Аналіз визначень поняття «міжкультурна компетентність» дає змогу зробити висновок, що цей термін розглядається в таких площинах: якість, яка дозволяє реалізовуватися в межах діалогу культур та пристосовуватися до умов іншої культури, до успішного та ефективного міжкультурного спілкування, спільної діяльності і співпраці з носіями культур (Н. Галькова, А. Садохін); сукупність якостей: теоретичні знання щодо національних культур і моделей виховання; психологічні особливості особистості (відвертість, гнучкість, терпимість); знання іноземної мови) (А. Хуторської).

Аналізуючи сфери застосування міжкультурної компетентності, Л. Корнеєва зауважила, що її необхідність виявляється в міжкультурному взаєморозумінні до поведінки представників інших культур і в побудові нових зразків поведінки відповідно до норм і цінностей різних культур [3, 278].

О. Леонтович, виокремлює в структурі міжкультурної компетентності комунікативний, мовленнєвий і культурний складники, що передбачають наявність комплексу вмінь, які дозволяють оцінювати комунікативну ситуацію, співвідносити комунікативні наміри з передбачуванним вибором вербальних і невербальних засобів [5, 50].

Отже, узагальнюючи погляди науковців щодо набору компетентностей, необхідних для розвитку міжкультурної комунікації під час вивчення української мови студентами-іноземцями, вважаємо, що міжкультурна комунікація передбачає розвиток таких компетентностей:

– стратегічна – володіння тактиками вербального та невербального рівня задля побудови дискурсу відповідно комунікативній ситуації, поповнення недостатніх знань з мови, набуття мовленнєвого та соціального досвіду спілкування, та підвищення ефективності процесу спілкування;

– комунікативна – лінгвістична, психологічна і методично організована система, що дозволяє набувати якостей необхідних для взаємодії з іншими людьми та інформацією; умінь знаходити та

інтерпретувати інформацію, співвідносити мовні засоби із завданням та умовами спілкування, організовувати мовленнєве спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та доцільності висловлення;

– міжкультурна – здатність особистості орієнтуватися у різних видах культури, системах цінностей та комунікативних норм, реалізовувати знання у межах діалогу культур, пристосовуватися до умов іншої культури, спільної діяльності з представниками інших культур, оцінювати комунікативну ситуацію та співвідносити комунікативні наміри з передбачуванним вибором стратегій, які застосовуються в ситуаціях міжкультурних контактів;

– лінгвістична – складна структура що охоплює знання мовних одиниць і правил їх поєднання, правил творення граматичних форм, лінгвістичних понять; здатність вибудовувати граматично правильні форми і синтаксичні структури та використовувати їх в тому значенні, у якому вони використовуються носіями мови; продукування мовлення та його сприйняття;

– мовленнєва – знання сполучуваності мовних одиниць з метою їх практичного використання у конкретних ситуаціях спілкування;

– соціокультурна – система знань, умінь і навичок необхідних для розуміння та сприйняття відмінностей, особливостей іншої культури, які дозволяють будувати відносини з представниками інших культурних спільнот, позитивне налаштування до діалогу культур та готовність до міжкультурного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квасник О. В. Педагогічні технології формування соціокультурної компетентності у майбутніх інженерів / О. В. Квасник // Науковий вісник Миколаївського державного університету : зб. наук. пр. –: Педагогічні науки. – Т. 2 [за заг. ред. В. Д. Будка, О. М. Пехоти]. – Миколаїв. : МДУ, 2008 – Вип. 23. – С. 154-160.
2. Козак А. Міжкультурна комунікація в контексті діалогу культур / А. Козак // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : Філологічні науки : зб. наук. пр. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 118. – С. 106-110.
3. Корнеева Л. И. Межкультурная компетенция как условие успешной профессиональной деятельности менеджеров / Л. И. Корнеева // Вестник УГТУ-УПИ. – 2004. – № 10. – С. 54-63.

4. Корнієнко С. І. Сутність і основні характеристики лінгвістичної компетентності майбутніх вчителів болгарської мови / С. І. Корнієнко // Педагогічні науки. – Бердянськ, 2009. – Вип. 4 С. 161-165.
5. Леонтович О. А. Россия и США. Введение в межкультурную коммуникацию / О. А. Леонтович. – Волгоград : Перемена, 2003. – 399 с.
6. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції : Курс лекцій : [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Є., та ін / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
7. Пентилюк М. І. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки / М. І. Пентилюк // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2014. – Ч. 2. – С. 290-297. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/xnpudpu_2014_2_41/
8. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций / А. В. Хуторской // Электронный журнал Эйдос.[Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>
9. Canale M., Swain. Theoretical Bases of Communicative approaches to Second Language Teaching and Testing / M. Canale, M. Swain // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1. – P. 1-47.

Красуля А.В., Рудич В.О.
Сумський державний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Невід'ємною потребою людини в епоху тотальної глобалізації є вміння застосовувати інноваційні технології. Суспільство повинно вбачати у використанні школярами та студентами комп'ютерної техніки не лише шкоду, але й користь, оскільки новітні форми та джерела отримання інформації під час роботи з сучасними комп'ютерними пристроями забезпечують індивідуалізацію